

Slags Frø, forskrives eller avles maaskee ikke Frø hvert Aar; tilmed er meget af Frøet godt og svagt. I nogle Aar, f. Ex. 1849, opnaaede kun en liden Deel fuld Modenhed. Naar Frøhusene ere modne og tørre, udfilles Frøet. Vel modent Frø kan paa et passende Sted overgjemmes $1\frac{1}{2}$ Aar og altsaa benyttes om man af sidste Aars Avl skulde savne godt Frø. Godheden kendes let naar man overskjærer en Frøkerne paa langs; udfylder da den hvide Kerne hele Stallen, og smager Kjernen sod som Rødder eller Mandler, da er Frøet godt. De Staller, som ikke indeholde hvid Kerne, ere gølle og spire ikke; de, i hvilke Kjernen er mørk og smager suur, ere bedærvede.

Noget om Jordbruget paa Læsø.

(En Indberetning til Landhuusholdningselskabet.)

I den Formening, at enhver Oplysning, ethvert Andragende, der har Agerbrugets Forbedring til Diemaal, vil være det ærede Selskab kjærkomment, tillader jeg mig at tilstille det et Par Ord fra Læsø og ved samme Leilighed anbefale en Mand til Selskabets velvillige Understøttelse.

At Agerbruget paa Læsø skulde staae paa et syn-
derligt høit Standpunkt, kunde vel ingen med Grund
vente. Dens isolerede Beliggenhed, hvorved den er
afflaaret fra Exemplets gavnlige Indflydelse, vilde i
og for sig være Grund nok til, at den ikke skred frem

med Tiden i denne Retning; men der ere ogsaa andre, meget væsentlige Omstændigheder, som ere til Hinder for et rigtigt og indbringende Agerbrug. Paa Grund af Dens Veliggenhed betragter Læsøboeren sig hovedsageligen som Sømand. Det unge Mandskab gaar i Almindelighed tilsøs og ernærer sig som Matroser. Mange af disse fare for fremmede Nationer; ikke faa gjøre Nordamerika til deres Hjem og see aldrig mere deres Fædrenes igjen. De ældre Mænd og de Gifte, som slaae sig til Ro her paa Den, drive Fiskeri, som nu og da kaster en god Indtægt af sig, uden dog at give jevnt at bestille eller fortjene Mæret rundt. Foruden Fiskeriet har Læsøboeren en ret god Indtægtskilde i de jevnlige Strandinger. Alle disse trende Beskæftigelser foretrakkes af Læsøboeren fremfor Agerbruget, og, selv om han er Jordbesidder, betragter han sig dog selv — ikke uden en vis Stolthed — som Sømand, og er i Almindelighed ogsaa en dygtig Matros. Læsøboeren er ikke uden Talenter, og, uagtet han aldrig lærer noget Haandværk fra Grunden af, er han dog ofte ret flink som Tømmermand, Baadebygger, Smed, Skomager etc. Mester bliver han vel sjældent i noget Haandværk, dertil har han alt for mange Sidebeskæftigelser; men han kan dog som oftest hjælpe sig selv og sine Naboer med disse sine Færdigheder, og han foretrækker enhver saadan Virksomhed for Agerbruget. Vel seer han sig stundom nødt til at holde paa Ploven, meie en Ager og tærffe sin Sæd; men man mærker dog snart, at det ikke er hans Lyst eller hans Hovedsag. Strandinger og Fiskeri kalde ham

ofte fra hans Markarbeide, og han følger Kaldet alt for villig, hvorfor ogsaa Markarbeidet ikke sjeldent forsummes. Heraf er da Følgen at Jordens Drift i Høvedsagen overlades til Fruentimmerne, der paa deres Viis arbeide dygtigt. Paa mange Eiendomme er der ifkun Fruentimmer. Disse forrette da selv det meste Arbeide og leie til Resten o: til at pløie, meie og af-tærste Sæden. Kreaturenes Røgt, Gjødningens Ud-førsel og Spredning, Jordens saakaldte Prikning (o: Behandling med Spaden), Høets og Sædens Hjem-førsel, Torvestjæringen, i Almindelighed ogsaa Til-saaeningen, overlades som oftest til Fruentimmerne. Jordens Behandling og Sædfkistet er forældet og saa at sige det samme overalt. Med nogle Modificationer vil det vel de fleste Steder findes at være følgende: Grønjorden gjødes og pløies om Efteraaret, prikkes (o: med Spaden) det følgende Foraar for at modtage Bygsæden. Samme Efteraar saaes der Rug. Næste Aar gjødes igjen til Rug og det næste Aar derefter saaes Havre, hvorpaa Jorden atter udlægges til Græsning i fire Aar. Til den egentlige Røsdrift hører ogsaa at raage, hvorved forstaaes den Skif, at Jorden fra en Kende midt i Aggerryggen spredes ud over Ageren tilligemed den paafjorte Gjødning, hvorefter Ken-den atter fyldes ved i tvende paa hinanden følgende Aar at vælte Juren indad. Denne Fremgangsmaade skal ogsaa benyttes omkring Limfjorden; her bliver den imidlertid sjeldnere Aar for Aar. Brak bruges ikke af den egentlige Røsober. Biffer og Spergel dyrkes sjeldent. Kartofler dyrkes i de senere Aar ret hyppigt,

dog mindre af den egentlige Læsøboer. Pløiningen foretages her med Hjulploven, for hvilken stundom spændes 6 Heste. (3 Mand's Minde har man endog brugt 8 à 12 Heste for Ploven.) Med Stude hverken pløies eller kjøres; det betragtes næsten som en Nedværdiggelse at skulle betjene sig af disse Dyr. — Hvad der imidlertid meest skaber Ugerbruget her paa Den er Misforholdet i Kreaturbesætningen. Paa Grund af Hjulploven, den vidtløstige Tørve- og Haffemogskjørsel og vel ogsaa af Forfængelighed, holdes uforholdsmæssig mange Heste paa Den. Paa et Sted, der efter den nye Matr. staaer for c. $\frac{1}{2}$ Tde. Hrtfrn., holdes som oftest 2 Heste, hvoraf naturligviis følger, at den øvrige Besætning maa indskrænkes og at den hele Besætning lider Mangel. Der gives saaledes Steder, der holde 2 Heste og 2, stundom ifkun 1 Ko, — en vistnok meget lidet fordeelagtig Besætning. Naar man nu betænker, at den største Deel af Eiendommene her paa Den ere under 1 Tde. Hrtfrn — thi kun saare faa naae 2 eller 3 Tdr. Hrtfrn —, saa sees det let, at en uforholdsmæssig Deel af Jordens Udbytte fortares ved et unyttigt og unødvendigt Hestehold. Hestene ere som oftest smaa, slet fødte og af en blandet Race. Nogle tillægges her paa Den, en stor Deel indføres fra Jylland. Om Sommeren tøires de paa Agren, men, naar Sæden er bragt i Huus, bruge endnu mange at lade dem gaae løse omkring indtil Frost og Sneedriver dem ind. Om Vinteren maae de paa mange Steder lade dem nøie med langt Foder uden

Rjerne. Rjerne ere smaa, men mange af dem give i Forhold til Røgt og Græsgange ret godt i Spanien. Om Sommeren holdes de forstørstedelen i Udmarken paa Heden, men, naar Sæden er afmeiet, græsser de ogsaa paa Indmarken. Faarene, som havees i stor Mængde, ere smaa, tyndulbede, men meget haardføre og holdes derfor ogsaa ude den største Deel af Aaret, naar Veiret nogenlunde tillader det. Ved denne Røgtningsmaade, som vel tildeels har sin Grund i Mangel paa Hø, da Den ingen Enge har, erholdes kun liden og dertil mager Gjøbning. For at erstatte denne Mangel bruger man det saakaldte Haffemøg, det vil sige, man affræller Jordforpen et eller andet Sted i Udmarken og sammenfører — med en uhyre Dvoffrelse af Arbeidskraft — denne Hede eller Grønsværtov i store Staffe eller Pøller. Disse haffes da i Billinger og blandes i Møddingen lagviis med Avlingsmøget. Denne Jordblanding er vel i og for sig langt fra at laste, naar den benyttes med Maade, men her paa Den er Brugen bleven Misbrug, idet Dvantiteten er altfor stor, og Dvaliteten desforuden flæk; ikke at tale om, at store Strækninger af opdyrkelig Jord paa den Maade er blevet odelagt. — Spørger man nu, i hvad Forhold Jordens Udbytte staaer til dens Areal og Bonitet, da kan Svaret efter det Foregaaende ikke være tvivlsomt. Læssø, som efter den nye Matriful staaer for 288 Tdr. Hartkorn og har c. 2500 Indv., er i et mindre heldigt Aar ikke istand til at brodsøde sin Befolkning. Jorderne ere vel i det hele taget skarpe med Sandunderlag og taale

derfor ikke Lørke, men dog findes deriblandt ogsaa Marker med en meget rig Muldstorpe*). Leer findes slet ikke iblandet Jorden, og de Forsøg, der ere gjorte med at benytte Leret, som hist og her opgraves, til Mergling, have endnu ikke givet et afgjørende Resultat. Af de almindelige Sædearter synes især det seravede Byg at give ikke alene det bedste, men i Virkeligheden et godt og et smukt Udbytte. Rugen er ogsaa ret vægtig, uagtet den ikke er saa smuk for Diet. Af Havre dyrkes meest den graa Havre, der giver et godt Hestefoder. Den store hvide Havre synes hurtigt at udarte.

Hvad nu ovenfor er anført, gjælder naturligviis kun i sin Almindelighed. I alle Retninger af Agerbruget findes her hæderlige Undtagelser især blandt Jordbrugerne udenfor Almuen. Man seer hist og her vel dyrkede Marker, der give et godt Udbytte og klarligen vise hvad Den ved et bedre Agerbrug kunde bringes til. Dgsaa blandt de Fastlandsfolk (Wendelboer), der nu og da komme herover som Tjenestekarle og som næsten uden Undtagelse blive her paa Den, findes der ret dygtige Mænd, der drive deres Jord godt, og

*) Til Beviis herfor kan jeg anføre, at jeg de tvende sidste Aar har forsøgt Dyrkingen af Runkelroer med følgende Udbytte: Paa en Ager, 3000 □ Alen stor, har jeg faaet 35 til 41 Edr. Roer og dog ikke anvendt meget paa Jorden, som desuden havde baaren Sæd i det mindste 2 Aar efter hinanden forud. Baa de af Toppen og Roerne har jeg haat særdeles Nytte, men i disse Aaringer og her paa Den er Lugningen forbunden med mange Vanskeligheder.

det er paa en Huusmand af denne Klasse at jeg agter at henvende Selskabets Opmærksomhed. Hans Navn er Abraham Nielsen Bolstrup og han er paa andet Aar Eier af et Huus med Tilliggende, der staaer for c. 2 Skpr. Hrtkn. N. Matr. Han er en stikkelig, ædruelig og arbeidsom Mand, hvilket ogsaa vil sees af de Attester, der vedlægges. Under en Samtale med mig om sit Agerbrug yttrede han sig over det Ubehagelige ved at skulle leie, for at faae sin Jord behandlet med Plov og Harve, da det var dyrt og som oftest gjordes i Utide. Han tilsiiede, at han gjerne vilde pløie med sine Køer, dersom han kunde faae Raad til at anstaffe en lille Plov. Da denne Beslutning af Manden forekommer mig fornuftig og da jeg anseer ham for en driftig Mand, henvender jeg mig nu til det ærede Selskab i denne Anledning. Dersom Selskabet vilde forhjælpe ham til Anstaffelsen af en saadan Plov, vilde derved gives Læsøboerne et godt Exempel, og han vilde rimeligviis snart finde Efterlignere. Det, som blandt andet trykker Agerbruget her paa Den, er, som allerede anført, et uforholdsmæssigt Hestehold; kunde det blive formindsket vilde meget vindes. Jeg har derfor ikke taget i Betænkning at give Selskabet Veilighed til ved en lille Understøttelse i ovenangførte Retning at staffe Læsøboerne et folgeværdigt Exempel, som forhaabentlig i Tidens Løb vil blive fulgt af mange. *)

Læsø d. 20 Nov. 1850.

Krebsgift

Krebs, Districtslæge.

*) Den ovennævnte Huusmand blev af Landhuush. = Selskabet skjænket en nordamerikansk Plov.